

Kako je nastala predstava *Jaz pa pojdem* na Osnovni šoli Šmarje pri Kopru

Suzana
Čopi Stanišič

Osnovna šola Šmarje pri Kopru,
Šmarje 1, 6274 Šmarje

suzana.copi@gmail.com

V šolskem letu 2018/2019 smo na Osnovni šoli Šmarje pri Kopru z učenci izvedli predstavo z naslovom *Jaz pa pojdem*, ki je predstavljala slovenske regije in njihove reke. Vsebovala je pevske, plesne in instrumentalne točke.

Osnovna šola Šmarje pri Kopru je bila vključena v projekt *Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetniško vzgojo* (SKUM), ki sta ga sofinancirala Evropski socialni sklad ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Projekt je ponujal veliko sodelovanj z umetniki z različnih področij. Izmed vseh sodelovanj pa je bila najbolj odmevna prireditel – predstava *Jaz pa pojdem*, ki smo jo izvedli v gledališču Koper maja leta 2019. Predstava je trajala okoli 50 minut. V njej so sodelovali učenci skoraj celotne šole in skupina predšolskih otrok iz vrtca (okoli 250 otrok). Učenci so bili na odru od začetka do konca predstave. Dogodek jim je ostal v prav posebnem spominu, saj so sami sodelovali pri ustvarjanju predstave in poustvarjanju zanjo.

Spodbujanje ustvarjalnosti in nadgradnja izkušenj je pri otrocih najpomembnejši vidik pri učenju (Sicherl Kafol, 2015; Oblak, 1995). Premalo se zavedamo pomena ustvarjalnega mišljenja, ki bo sčasoma edino, kar nas bo razlikovalo od umetne inteligence (Pečjak, Štrukelj, 2013). Ravno izkušnje, ki jih dejavni ustvarjalci prenašajo na delavnicah kot mentorji mladim, dodatno motivirajo mlade in postavljajo višje estetske norme ter

ustvarjajo presežke. Prav mentorji, ki dejavno sodelujejo pri oblikovanju kulturnega dogajanja, se zavedajo pomena povezovanja znanj z intuicijo in sposobnostjo lastnega oblikovanja idej na različnih umetniških področjih. V umetnosti se področja nenehno povezujejo, zato so projekti, pri katerih otroci z mentorji skupaj ustvarjajo, povezujejo znanja različnih področij in na koncu poustvarijo projekt v referenčni umetniški ustanovi, izjemnega pomena za njihov nadaljnji razvoj in razumevanje umetnosti na splošno. Mentorji svoje ustvarjalne in odrske-poustvarjalne izkušnje delijo z mladimi preko njim razumljive umetnosti, ki jo udeleženci z neverjetno predanostjo in željo po preseganju ustaljenega, znanega. Prav vrednota delovanja v skupini, pripravljenost prisluhniti, se prilagoditi, upoštevati raznolikosti in ideje vseh, bo mlade spodbudila k sodelovanju v podobnih projektih v prihodnje. To je bistvo vzgoje mladih, da osebnostno rastejo v zavedanju, da so pomembni v skupnosti in lahko skupaj spremenijo, obogatijo in navdihnejo človeštvo (Devjak idr., 2010).

V umetnosti se področja nenehno povezujejo, zato so projekti, pri katerih otroci z mentorji skupaj ustvarjajo, povezujejo znanja različnih področij in na koncu poustvarijo projekt v referenčni umetniški ustanovi, izjemnega pomena za njihov nadaljnji razvoj in razumevanje umetnosti na splošno.

“

Ideje za glasbeno-ustvarjalne točke predstave

Pri pouku glasbene umetnosti od 5. do 9. razreda že veliko let uporabljamo kljunaste flavte. Nanje igrajo vsi učenci omenjenih razredov skoraj vsako šolsko uro. Vsako leto se na kljunasto flavto naučijo igrati nekaj ljudskih pesmi, ki jih skupaj izvajamo v razredu ter tudi na javnih šolskih prireditvah. Poleg kljunaste flavte uporabljamo tudi Orffov instrumentarij. Ker dajem veliko poudarka na izvajanje glasbe, so učenci navajeni veliko peti in igrati na omenjene instrumente.

Za učence večkrat pripravim glasbeno-ustvarjalne naloge, pri katerih učenci glasbo ustvarjajo sami. Ena od ustvarjalnih glasbenih nalog je bila priredba ljudske pesmi. Učence sem razdelila po skupinah. Vsaka skupina si je izbrala melodične in ritmične instrumente. Usmerjala sem jih pri nastajanju priredbe, še posebej pri ustvarjanju uvoda in sklepnega dela. Učenci so pri delu uživali. Sledila je predstavitev končanih priredb drug drugemu. Potem smo izbrali najboljše priredbe. Včasih se je v katerem od razredov zgodilo, da smo uporabili dve priredbi oziroma združili del dveh v celoto. Za celoten ustvarjalni proces smo v vsakem razredu porabili veliko časa, okoli 1,5 meseca oziroma okoli 6 pedagoških ur. Dodana vrednost tega procesa niso bile samo novonastale skladbe, temveč kolegialnost, povezanost razreda, veselje in radost otrok.

V nadaljevanju je navedenih nekaj spominov otrok o pouku glasbene umetnosti:

Orffomanija 2018 (razredno ustvarjanje 6. razreda)

Ustvarjanje priredbe, 2019 (6. razred)

»Učiteljica Suzana nas je skozi glasbeni svet popeljala z različnimi delavnicami. Veliko se je trudila, da bi v glasbi uživali. Predstavila nam je veliko novih instrumentov in nas naučila nanje tudi igrati. Veliko smo peli. Igrali smo s telesnimi tolkali (body percussion) in izdelovali cajone, s katerimi smo se poigrali z ritmi v kanonu. Všeč mi je bilo, ko nas je učila različne pesmi igrati na flavto. Sami smo sestavili različne glasbene točke, ki smo jih predstavili na valeti. Prirejali smo pesmi in jih nato zaigrali in zapeli. Pouk glasbe mi bo za vedno ostal v lepem spominu.«

Špela Mohorčič

»Predmet glasbena vzgoja v OŠ mi je ostal v zelo lepem spominu. Velik vpliv na to je imela učiteljica Suzana, ki je otroku znala glasbo prikazati na primeren način in s tem naredila vtis v nas. Ure glasbene vzgoje so pridobile na vrednosti, ker je bilo čutiti učiteljičino ljubezen do glasbe. Nikoli ne bom pozabil obdobja, ko je Suzana na šoli zbrala nekaj glasbenikov in organizirala 'mini orkester'. V tej zasedbi smo bili deležni veliko truda, želje in dobre volje učiteljice, ki se je za to stvar popolnoma zavzela in na koncu ustvarila nekaj, na kar zdaj gledamo s ponosom in lepim spominom. Tudi sam se zdaj ukvarjam z glasbo in vem, da je na to vplivala tudi Suzana. Otroku je znala približati glasbo, jo prikazati kot nekaj, kar nas v življenju neprestano spremlja, predvsem pa je v nas vzbudila ljubezen do glasbe. Za to sem ji hvaležen.«

Jernej Žavbi

»Glasba me je kot obvezen predmet spremljala vseh 9 let na osnovni šoli. Prvih nekaj let je vse skupaj potekalo bolj sproščeno, pod okriljem razrednikov. V 5. razredu pa se je ta predmet nekoliko spremenil. Zadnja leta smo z učiteljico Čopi raziskovali druge plati glasbe, kot smo jih prej morda poznali. Pouk je potekal predvsem preko petja in igranja na razne inštrumente. Z mojega vidika (glasbenica sem že kar nekaj let) je bil to krasen pristop predvsem k otrokom, ki jim morda glasba kot sama ni bila ravno blizu. Vso suhoparno teorijo in zgodovino, ki je lahko za nekoga, ki ga to posebej ne zanima, kar mučna, smo spoznali preko pesmi, petja, poslušanja in igranja. Pri pouku je vedno vladalo sproščeno in pozitivno vzdušje. Po mojem mnenju je bil pouk prilagojen vsakemu in se je vsak lahko nekako izkazal. Tudi ko je prišlo do vaje, sta bila pouk glasbe in učiteljica sama središče priprav in sestavljanja glasbenega dela. Kakorkoli že, nedvomno smo se pri pouku zelo zabavali in hkrati veliko naučili. Če povem iskreno, takega načina ne bi zamenjala za nobenega drugega.«

Katarina Hrvatini

V predstavo *Jaz pa pojdem* smo vključili naslednje pri pouku ustvarjene priredbe:

- priredili učenci 5. a in b: *Na vrtu mi javor zeleni* (belokranjska ljudska)
- priredili učenci 6. a in b: *So tičice zbrane* (dolenjska ljudska)
- priredili učenci 4. a in b: *Pojd'no na Štajersko* (štajerska ljudska)
- priredili učenci 8. a in b: *Oj, te mlinar* (koroška ljudska)
- priredili učenci 7. a: *Jaz pa pojdem na Gorenjsko* (gorenjska ljudska) priredili učenci 9. a: *Da hora ta Bannerina* (rezijanska ljudska)

Nastopili so tudi vsi trije šolski zbori z učenci od 4. do 9. razreda ter s skupino Sončki iz vrtca, in sicer z naslednjim repertoarjem:

- notranjska ljudska: *Dober večer, hišna mati* v izvedbi Malega otroškega pevskega zbora
- priredil Ambrož Čopi: *Če bi jes bila fčelica* (prekmurska ljudska) v izvedbi otroškega pevskega zbora
- istrska izštevanka in *Ljubca moja* (ljudska) v izvedbi skupine Sončki iz vrtca
- priredil Ambrož Čopi: *Dajte, dajte* (istrska ljudska) v izvedbi mladinskega pevskega zbora

Predstavo je s svojim vložkom popestrila tudi folklorna skupina Šmarjetice. Za konec predstave pa je bilo na vrsti skupno petje pesmi Mojmirja Sepeta *Zemlja pleše* (G. Strniša).

Vloga mentorjev

V nastanek predstave je bilo vključenih veliko šolskih učiteljev in zunanjih sodelavcev preko projekta SKUM.

Scenarij, igro in režijo je prevzela šolska svetovalna delavka mag. Vesna Starman, glasbeni del učiteljica glasbe Suzana Čopi Stanišić, sceno likovni pedagog in slikar Matjaž Borovničar ter razredniki predmetne stopnje (od 7. do 9. razreda), folklorno skupino Šmarjetice učiteljica razrednega pouka Andrejka Lokatelj, skupino Sončki iz vrtca (otroci, stari od 4 do 6 let) vzgojiteljica Nataša Dovžan, plesne vložke plesalka Mojca Leben ter delo z igralci dramaturginja Samanta Kobal.

Predstava je bila medpredmetno naravnana. V njen nastanek so bili vključeni naslednji predmeti:

- slovenščina z branjem poezije, anekdot in ljudskih pripovedk iz različnih regij
- geografija in družboslovje s pripravo računalniških projekcij po regijah
- likovna umetnost z ustvarjanjem izdelkov in raziskovanjem značilnosti posameznih regij (na primer kulinarika, kulturna dediščina, naravna kulturna dediščina)
- glasbena umetnost z ustvarjanjem lastnih priredb
- šport z učenjem koreografij za reke različnih pokrajin (na primer za Savo, Dravo, Ljubljano)

Posebna vloga učencev 9. razreda

V letu izvajanja projekta SKUM in postavljanja predstave *Jaz pa pojdem* sem bila razredničarka 9. razreda, ki pri geografiji po učnem načrtu (Kornik idr., 2011) obravnavajo Slovenijo. Učitelja geografije sem prosila za sodelovanje. On je učence razdelil po skupinah, da so za vsako slovensko regijo pripravili računalniško predstavitev. Vsaka skupina je svoj izdelek predstavila učencem tistega razreda, ki je v predstavi uprizarjal isto slovensko regijo (na primer: devetošolci so predstavili šestošolcem Gorenjsko regijo, ker so jo ti »igrali« v predstavi). Tako so devetošolci svoje znanje iz geografije še nadgradili in ga prenesli na mlajše učence.

Vloga mlajših učencev

Mlajši učenci so na podlagi računalniških predstavitev devetošolcev pri pouku likovne umetnosti izdelovali risbe, ki so vsebovale značilnosti posamezne regije. Risbe so na koncu uporabili kot del scene na odru, saj so se ob predstavitvi posameznih regij na platnu vrtele slike in tako naredile predstavo še bolj barvito. Pri urah slovenščine so učenci brali zanimive anekdote in ljudske pripovedke. Pri urah športa pa so gibalno upodabljali različne reke posameznih regij (na primer Savo, Sočo).

Vloga zunanjih umetnikov

To je bistvo vzgoje mladih, da **osebnostno rastejo v zavedanju**, da so pomembni v skupnosti in lahko skupaj spremenijo, obogatijo in navdihnejo človeštvo.

Plesalka je učence gibalno-ustvarjalno vodila pri spoznavanju in uprizarjanju rek iz posameznih regij. Najprej so si ogledali značilnosti rek (na primer njihov tok, obliko, hitrost, širino, globino). Za vsak razred je sestavila drugo koreografijo za drugo reko in učence na urah športa te koreografije tudi naučila izvajati. Reke so učenci tudi zvočno upodabljali z lastnimi inštrumenti kot podlaga plesu.

Dramaturginja Samanta Kobal pa je z igralci utrjevala vezno besedilo in jih pri tem usmerjala, vodila. Naučila jih je tudi osnovnih pravil gibanja in komunikacije na odru.

Vloga in delo pri predstavi

Predstavo smo pripravljali pol leta, intenzivneje od novega leta naprej. Vsak učitelj oziroma zunanji sodelavec je dodal svoj delček v okviru pouka. Dva dni pred koncertom pa smo predstavo združili v celoto. Skupno vajo smo dvakrat izvedli v šolski telovadnici, kjer smo si na parket izrisali velikost gledališkega odra. Učenci so na dan koncerta dopoldne še imeli pouk, popoldne pa smo v gledališču izvedli generalko in zvečer nastop.

Izvedba predstave v koprskem gledališču

Za učence in starše je bila predstava zelo lep dogodek. Učenci se je še danes spominjajo, še posebej samih priprav nanjo, ki so jih kot razred zbližale, povežale. Posebno je bilo tudi zato, ker smo prvič nastopali v gledališču, na velikem odru. Tovrstno sodelovanje med kulturnimi institucijami in šolami bi se moralo za vzgojno-izobraževalne namene večkrat izkoristiti.

Pozitivne strani projekta

a) Sociološki vidik

Spodbujanje ustvarjalnosti, inovativnosti, sodelovanja, pripadnosti neki celoti, medsebojno povezovanje, medsebojno učenje, vrednote, izmenjava izkušenj in znanj, medsebojna podpora, iskanje kompromisov, medsebojna strpnost, podpora, spodbujanje, prilagajanje celoti, biti pomemben del celote, to, da posameznikova ustvarjalnost pripomore h kakovostnejši izvedbi, vendar ni nastopaška in izstopajoča, sprejemanje različnosti, skrb za skupen cilj, to, da tudi slabši lahko napredujejo in nadgrajujejo svoje sposobnosti.

Sodelovanje v taki skupini posamezniku omogoča pridobivanje samozavesti, pripadnost nečemu večjemu,

občutek, da enakovredno pripomorejo k delovanju v skupini.

S tovrstnimi projekti se spodbujata njihova želja in potreba po nadaljnjem ustvarjanju in udejstvovanju v skupinah ne glede na vsebino ali namen. To se prenese tudi v delovanje na drugih področjih. Delovanje v skupini je pomembno za doseganje višjih in večjih ciljev (Krofič idr., 2022).

b) Glasbeni vidik

V ospredju je bila ustvarjalnost učencev. Učenci so poiskali in pregledali različno glasbeno gradivo ter sami iskali možnosti njegove predstavitve in obdelave. Glede na lastne zmožnosti so skozi sebi lasten glasbeni svet soustvarjali glasbene podobe, povezovali obstoječe/staro z novim. Spodbujanje k ustvarjalnosti zahteva od učencev še več poglobitve v glasbeno gradivo. Preko glasbe so se učenci še bolj povezali, znali prisluhniti in sooblikovati celoto. Znali so pretehtati, kaj je dobro, in skupaj so se veselili ob dosežkih (ib.).

c) Vsebinski vidik

Prav raznolikost slovenskih pokrajin in običajev se odraža tudi v glasbenem gradivu, ki so ga učenci preko skupne zgodbe povezovali v celoto. Ravno iskanje rešitev, kako oblikovati zgodbo in povezati raznolikosti v zao-kroženo celoto, ki bo zanimiva in hkrati smiselna, jih je vodilo k še večjemu razumevanju in prepoznavanju značilnosti. In ne nazadnje k premisleku in spoznanju, kako čudovita je Slovenija in kako jo prav raznovrstnost

v vseh pogledih dela to, kar je, in nas to, kar smo. Edinstveni in posebni.

Za konec

Ustvarjalni proces oblikovanja predstave *Jaz pa pojdem* na Osnovni šoli Šmarje pri Kopru skupaj z učenci, učitelji na šoli in zunanji mentorji se je izkazal kot zelo učinkovita oblika učenja in poučevanja. Čeprav smo vzeli za izhodišče snov 9. razreda pri geografiji, smo vsebino horizontalno in vertikalno povezali s cilji drugih šolskih predmetov in tako dosegli, da smo v projekt vključili vse učence osnovne šole. Vsebine so učenci preko projektne oblike učenja povezovali z različnimi vrstami umetnosti. Umetnost je bila tako v vlogi spodbujevalca prenosa različnih znanj in veščin skladno z razvojem posameznega učenca. Učenci so dobili dodatno potrditev in motivacijo za nadaljnje učenje, pa tudi samozavest in kulturno zavest. Umetnost osnovnošolcem omogoča, da počnejo nekaj, kar se jim zdi zabavno, hkrati pa se učijo. Pokazalo se je, da je eden najmočnejših učinkov uvajanja umetnosti v poučevanje in učenje ravno povezovanje in prenos znanja iz ene discipline v drugo.

S tovrstnimi projekti se spodbujata njihova **želja in potreba po nadaljnjem ustvarjanju** in udejstvovanju v skupinah ne glede na vsebino ali namen. To se prenese tudi v delovanje na drugih področjih.

Povezava do celotne predstave

Viri:

- Devjak, T. idr. (2010). *Pedagoški koncept Reggio Emilia in kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti*. Pedagoška fakulteta.
- Krofič, R., Rutar, S. in Borota, B. (ur.) (2022). *Umetnost v vzgoji in vrtcih in šolah: projekt SKUM*. Založba UP.
- Oblak, B. (1995). *Pesmi sveta*. DZS.
- Pečjak, V. in Štukelj, M. (2013). *Ustvarjam, torej sem*. Mohorjeva založba.
- Sicherl Kafol, B. (2015). Izbrana poglavja iz glasbene didaktike. Pedagoška fakulteta.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Umetnost. neobvezni izbirni predmet* (2013). MIZŠ, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/Neobvezni/Umetnost_izbirni_neobvezni.pdf
- Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija* (2011). MŠŠ, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_geografija.pdf